

Volonterstvo kao snaga lokalne transformacije i most prema izgradnji održive i otporne zajednice: smjernice za kreiranje lokalnog programa razvoja volonterstva Grada Knina

Ove smjernice namijenjene su donositeljima odluka u Gradu Kninu s ciljem poticanja na promišljanje uloge građana i njihovog doprinosa izgradnji održive i otporne zajednice kroz izradu lokalnog programa razvoja volonterstva kao jednog od važnih preduvjeta i okvira koji će doprinijeti međusektorskoj suradnji, umrežavanju i većoj uključenosti građana. Osnova ovog prijedloga svoje uporište ima u rezultatima znanstvenih istraživanja te ispitivanja javnog mnijenja i društvenih potreba provedenih u Hrvatskoj i konzultativnom procesu s relevantnim dionicima provedenom u Kninu u listopadu 2024., kao i u zakonskom uređenju volonterstva u Hrvatskoj. Smjernice konkretno definiraju strateške ciljeve u različitim sferama volontiranja, uz prateće preporuke za njihovo ostvarenje. **Svojim sadržajem smjernice mogu poslužiti kao polazišna osnova za daljnji razvoj kvalitetnog lokalnog programa za razvoj volonterstva.**

SAŽETAK

Ove smjernice usmjerene su na poticanje razvoja volonterstva u Gradu Kninu s ciljem izgradnje održive i otporne zajednice. Polazište za izradu smjernica svoje utemeljenje ima u rezultatima znanstvenih istraživanja, konzultacijama s dionicima i zakonskom okviru volonterstva u Hrvatskoj, a smjernice sadrže i ključne preporuke za razvoj volonterstva u Kninu.

- 1. Razvoj infrastrukture za volontiranje:** Jačanje kapaciteta organizatora volontiranja, razvoj ciljanih volonterskih programa, podrška Lokalnom volonterskom centru te podrška drugim inicijativama koje potiču i promiču volontiranje.
- 2. Volontiranje djece i mladih i snažnija promocija volontiranja:** Promocija i uključivanje djece i mladih u volonterske aktivnosti i povezivanje s vrijednostima solidarnosti i aktivnog građanstva
- 3. Inkluzivnost, raznolikost i dostupnost volontiranja:** Stvaranje pristupačnih volonterskih programa, poticanje raznolikosti i uključivanje ranjivih skupina te unutarsektorska i međusektorska suradnja.
- 4. Volontiranje u kriznim situacijama:** Stvaranje sustava za krizno volontiranje na lokalnoj razini, utemeljenog na dosadašnjem iskustvu i usmjerenog korištenju punog potencijala volontiranja

Implementacija ovih preporuka stvara temelj za razvoj kvalitetnog lokalnog programa razvoja volonterstva Knina, potičući aktivno sudjelovanje građana i suradnju između sektora radi izgradnje otporne i održive zajednice.

Zašto lokalni program razvoja volonterstva?

Progresivne lokalne samouprave u Europi stvaraju strategije za razvoj zajednice, angažman civilnog društva te participaciju građana. U Hrvatskoj su slične inicijative prisutne u nekoliko gradova (npr. Sisak, Zaprešić, Pula i Šibenik...). Donošenjem ovakvog programa Grad Knin može snažnije doprinijeti osnaživanju zajednice za buduće izazove kroz suradnju, umrežavanje i uključivanje građana, a u specifičnom području volonterstva, te se jasnije pozicionirati prema razvoju volonterstva, jačanju socijalne uključenosti marginaliziranih skupina u društvu te jačati volontiranje djece i mladih, kako stoji u postojećem Strateškom planu Grada Knina.

Uključivanje građana: U središtu programa je aktivno uključivanje građana u izgradnji vlastite zajednice, potičući bolje razumijevanje lokalnih potreba, prilagođavanje volonterskih aktivnosti stvarnim potrebama građana i jačanje osjećaja pripadnosti i odgovornosti prema lokalnom okruženju.

Međusektorska suradnja i umrežavanje: Lokalni program razvoja volonterstva potiče suradnju između javnog, privatnog i neprofitnog sektora, omogućujući zajedničko djelovanje i optimalno korištenje resursa za rješavanje lokalnih izazova.

Otporna i održiva zajednica: Lokalni program razvoja volonterstva jača otpornost zajednice na izazove kao što su prirodne katastrofe, ekonomske krize ili društvene promjene, omogućujući građanima i organizacijama aktivno sudjelovanje u planiranju i provođenju mjera otpornosti.

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Program sufinancira Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske. Stajališta izražena u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost Hrvatskog centra za razvoj volonterstva i ne odražavaju nužno stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.

Kontekst i problem javnih politika u području razvoja volonterstva

Unatoč postojećem zakonodavnom okviru koji podržava volontiranje u Hrvatskoj (Zakon o volonterstvu NN 58/07, 22/13, 84/21, Etički kodeks volontera NN 55/08 i drugi propisi), razvoj volonterstva posljednjih godina spontanog je karaktera, bez odgovarajućeg strateškog i sustavnog pristupa. Donositelji odluka na svim razinama pokazuju ograničen interes, nedostaje komunikacije i suradnje te nema strateških dokumenata za razvoj volonterstva i civilnog društva. Također, nedostaje razumijevanja institucija o važnosti volonterstva i financijske podrške. U isto vrijeme, recentne krizne situacije su naglasile potrebu za aktivnim uključivanjem građana u razvoj održivih i otpornih zajednica putem volontiranja i građanskog angažmana. U strateškom planu Grada Knina spominje se promocija volonterstva i jačanje socijalne uključenosti svih marginaliziranih skupina društva te promocija volonterstva kod mladih, međutim ne postoji konkretan plan razvoja volonterstva u zajednici.

Volontiranje igra ključnu ulogu u životima sadašnjih i budućih generacija pružajući prilike za izražavanje solidarnosti, kao i međukulturalnu razmjenu, neformalno učenje i razvoj vještina te na taj način podržava prava kao što su aktivno građanstvo i socijalna uključenost. Volontiranje je glavni faktor istinske društvene transformacije. Podržava socijalnu uključenost i solidarnost; podupire aktivno građanstvo, otpornost zajednice i društveni angažman; promiče zajedničke odgovornosti i europske vrijednosti. Širom svijeta svjedoci smo porasta aktivizma i volontiranja koji prelaze granice i povezuju ljude motivirane odgovoriti na globalne izazove kao što su klimatske promjene, starenje društva, migracije i pandemija COVID19. Sve je to ponovno potvrdilo važnost solidarnosti izvan granica kao načina rješavanja zajedničkih izazova i nejednakosti, kao i zaštite i podrške ranjivim osobama. Volontiranje doprinosi europskom socijalnom modelu, sigurnosti, miru, koheziji i prosperitetu. Ono pruža okvir za konstruktivan narativ za budućnost Europe kao alternativu ekstremističkim i populističkim pogledima, ideologijama i akcijama te može doprinijeti njihovoj prevenciji. Volontiranje može aktivno spriječiti govor mržnje, promicati inkluziju i toleranciju, doprinositi međugeneracijskom pristupu i omogućiti građanima da budu izravno aktivni u razvoju Europe kakvoj teže.

Blueprint for European Volunteering 2030, Centre for European Volunteering, 2021.

Volonterstvo je vrlo važan čimbenik društvene zajednice koji ima sposobnost transformacije zajednice i pojedinaca, potiče pozitivne promjene i jača društvenu koheziju. Rezultati nedavno provedenih istraživanja u Hrvatskoj svjedoče o pozitivnim stavovima prema volontiranju i visokoj motivaciji mladih volontera, pa tako opća populacija Hrvatske pozitivno gleda na volontiranje, s više od 80% građana koji se slažu s tvrdnjama da volontiranje promiče osjećaj brige za druge, solidarnost, povezanost, kvalitetu života zajednice i praktično iskustvo. Trendovi govore o porastu neformalnih volonterskih inicijativa, kratkotrajnog volontiranja te interesa za online volontiranjem. Smanjenje suradnje između organizacija koje uključuju volontere, nedostatak adekvatnih volonterskih programa, slabiji interes donositelja odluka, nedostatak javnih politika na lokalnoj/regionalnoj i nacionalnoj razini te nedostatak financijskih sredstava i podrške predstavljaju izazove za održavanje i unaprjeđenje volonterskih programa te ističu potrebu za daljnjim naporima kako bi volontiranje postalo dostupno svim građanima. S obzirom na rezultate istraživanja, uočene trendove i iskustva dionika u ovom području, važno je raditi na razvijanju strateškog, horizontalnog pristupa razvoju volonterstva, na svim razinama, s ciljem poticanja na promišljanje uloge građana i njihovog doprinosa izgradnji održive i otporne zajednice kroz volonterstvo.

Izveštaj o stanju volonterstva u Hrvatskoj, Hrvatski centar za razvoj volonterstva, 2024.

Ključna područja za razvoj volonterstva i definiranje strateških ciljeva i mjera Programa za razvoj volonterstva Grada Knina

I. Razvoj lokalne infrastrukture za volontiranje

II. Volontiranje djece i mladih i snažnija promocija volontiranja.

III. Inkluzivnost, raznolikost, dostupnost volontiranja i inovacije

V. Volontiranje u kriznim situacijama za otpornu i održivu zajednicu

Polazišne osnove za izradu ovih smjernica utemeljene su u postojećim zakonskim i pravnim aktima o volonterstvu u Hrvatskoj, rezultatima i analizama provedenih recentnih znanstvenih istraživanja, izvještajima volonterskih centara, ispitivanjima javnog mnijenja i društvenih potreba u području volonterstva te Nacrtu za europsko volontiranje 2030 (engl. Blueprint for European Volunteering 2030). Naslanjajući se na to, Udruga ZvoniMir je kao lokalni volonterski centar u Kninu, u suradnji s Hrvatskim centrom za razvoj volonterstva, **potaknuo i organizirao konzultativni proces u listopadu 2024.**, na kojem je okupio 24 predstavnika udruga, ustanova, institucija s ciljem pokretanja dijaloga o ponovnom kreiranju lokalne politike usmjerene na razvoj volonterstva.

Kao aktualni trendovi, ali i izazovi u području volontiranja među ključnim dionicima u Kninu prepoznati su:

- Nedostatna promocija i svijest o važnosti i utjecaju volontiranja na humani i održivi razvoj te percepcija istoga kao besplatnog rada.
- Nedostatna volonterska infrastruktura, odnosno nedostatak resursa za podršku volonterima i razvoj volonterskih programa.
- Izostanak inkluzivnosti i dostupnosti volontiranja različitim profilima građana, uz izoliranost dijelova lokalne zajednice, kao i poteškoće u prometnoj povezanosti.
- Ograničeni utjecaj volontiranja zbog nedovoljno razvijenog strateškog pristupa ovome području i nedostatnu provedbu postojećih politika.
- Nedovoljno iskorišteni potencijali za međusektorsku suradnju, a posebice suradnja s poslovnim organizacijama u svrhu razvoja volontiranja zaposlenika i društveno odgovornog poslovanja te suradnja s lokalnom samoupravom.

Preporuke za uvrštavanje strateških ciljeva i mjera koji će doprinijeti kvaliteti Programa za razvoj volonterstva Grada Knina.

Strateški cilj 1.: Razviti održivu infrastrukturu za volontiranje kroz jačanje kapaciteta organizatora volontiranja i organizacija u području infrastrukture volonterstva te pružanje podrške volonterima kako bi se povećao opseg, kvaliteta i utjecaj volontiranja.

Mjere/aktivnosti:

- Osigurati sustavno i redovno financiranje volonterskih programa u kojem su troškovi volonterskih programa prihvatljivi i jasno istaknuti (npr. trošak plaće koordinatora volontera, troškovi rada volontera, osiguranje volontera itd.) sve što je dozvoljeno prema Zakonu o volonterstvu kroz gradski proračun te u suradnji s lokalnim poduzetnicima.
- Razraditi pravedan sustav bodovanja i dodjele sredstava iz gradskog proračuna za volonterske aktivnosti prema unaprijed određenim kriterijima kao što su kapaciteti, važnost akcija za zajednicu, kvaliteta projekta, prethodno iskustvo organizacije te uključiti i nove organizacije, kao i sredstva za ad hoc akcije i krizne situacije.
- Razraditi sustav praćenja utjecaja volonterskih aktivnosti i programa financiranih kroz gradski proračun.
- Osigurati održiva financijska sredstva za podršku Lokalnom volonterskom centru Iskra Udruge ZvoniMir, kao i za zaposlenu osobu u LVC-u.
- Uspostaviti način sufinanciranja troškova prijevoza volontera iz gradskog proračuna iz drugih mjesta u okolici Knina.
- Uspostaviti sustavnu suradnju i strukturirani dijalog lokalne samouprave, volonterskog centra i organizatora volontiranja vezano uz razvoj volonterstva, kroz uspostavljanje savjetodavnog tijela sastavljenog od relevantnih dionika u ovom području, a kojeg koordinira Volonterski centar Iskra Udruge ZvoniMir.

Strateški cilj 2.: Povećati broj građana, uključujući djecu i mlade uključenih u volontiranje te vrednovati doprinos građana kroz volontiranje.

Mjere/aktivnosti:

- Poticati uključivanje djece i mladih u volontiranje od najranije dobi kroz promociju volontiranja i učenja zalaganjem u zajednici u odgojno – obrazovnim ustanovama kojima je grad osnivač.
- Poticati kroz gradske natječaje, promotivne aktivnosti i edukaciju, aktivnosti koje su s jedne strane usmjerene na potrebe zajednice i u skladu s interesima djece i mladih kako bi se osigurao njihov interes.
- Promovirati i podizati svijest o važnosti volonterstva za zajednicu i društvo u cjelini kroz promociju primjera dobre prakse, pričanje osobnih priča (eng. *storytelling*), radionice, prezentacije, kampanje itd. kroz gradske kanale.
- Organizirati informativne i edukacijske sadržaje o vrijednostima volonterstva, vrijednostima koje volontiranje podržava i mogućnostima za volontiranje, pogotovo u ruralnim područjima u okolici Knina.
- Omogućiti mobilnost volontera kroz sufinanciranje prijevoza od strane lokalnih samouprava ili suradnju s prijevoznicima.
- Poticati međusektorsku suradnju: suradnja s Veleučilištem te srednjom i osnovnim školama u Kninu i okolici.
- Vrednovati volonterstvo u javnosti: povećanje vrednovanja volontiranja u svim sektorima kroz različite poticaje lokalne samouprave, javno nagrađivanje volontera i organizatora volontiranja, promocija volonterstva kao poželjnog ponašanja i slično.
- Educirati poslovni sektor o prednostima volontiranja (stjecanje kompetencija, Potvrda o kompetencijama) kako bi se motivirali mladi volonteri te uključiti tvrtke u nagrađivanje volontera.

Strateški cilj 3.: Povećati inkluzivnost, raznolikost i dostupnost volontiranja

Mjere/aktivnosti:

- Jačati promociju volontiranja koja potiče raznolikost i naglašava primjere dobre prakse.
- Prilagoditi volonterske aktivnosti različitim skupinama, osigurati pristup uživo kroz organiziranje volonterskih akcija u manjim mjestima te razvijati online volontiranje i podizati svijest o dobrobitima volontiranja kroz informiranje i edukaciju.
- Osigurati kroz gradski proračun ili kroz fond koji će prikupljati sredstva različitih dionika, uključujući građane i poslovni sektor, sredstva za pokrivanje troškova ranjivih skupina za volontiranje, na primjer prijevoz iz udaljenih mjesta.
- Poboljšati prometnu povezanost i pristupačnost kako bi se povećala dostupnost volontiranja različitim skupinama volontera.
- Osigurati sredstva i druge resurse za kontinuirano održavanje edukacija i promotivnih aktivnosti za osobe sa smanjenim mogućnostima o uključivanju u volontiranje.
- Promovirati dobrobiti koje uključivanje volontera donosi različitim sektorima kao što su zdravstvo i socijalna skrb, obrazovanje, kako bi se povećala dostupnost volonterskih mogućnosti.
- Uključiti neformalne inicijative u aktivnosti udruga i lokalne zajednice, promovirati njihov rad putem gradskih kanala i medija te osigurati minimalne standarde djelovanja u području volonterstva kroz suradnju i edukaciju.
- Redovito uključivati poslovni sektor u velike volonterske akcije koje doprinose njihovoj boljoj vidljivosti s jedne strane i omogućuju uključivanje različitih volontera s druge strane.
- Organizirati edukacije za predstavnike poslovnog sektora o prednostima volontiranja i doniranja te mogućnostima za doprinos razvoju volonterstva na području Grada Knina.
- Poticati postojeći sustav civilne zaštite na informiranje, educiranje i uključivanje većeg broja građana u krizno i postkrizno volontiranje.

Strateški cilj 4.: Osigurati učinkovito reagiranje u kriznim situacijama s ciljem stvaranja otporne i održive zajednice u Gradu Kninu

Mjere/aktivnosti:

- Razvijati i poticati međusektorsku suradnju relevantnih dionika s postojećim resursima lokalne samouprave te poticati inovativna rješenja za lokalne probleme i krizne situacije uz angažman šire zajednice.
- Integrirati volontiranje u sustav civilne zaštite na lokalnoj razini kroz uspostavljanje formalne suradnje s civilnom zaštitom, lokalnom samoupravom i volonterskim centrima.
- Unaprijediti sustav kriznog djelovanja kroz izradu operativnog plana djelovanja, edukaciju volontera i određivanje glavnog koordinatora volontera (voditelja kriznog volontiranja) te kreiranja posebnog tima za takvo djelovanje.

ZAKLJUČAK

Usvajanjem i provedbom ovih smjernica za razvoj volonterstva u Kninu stvara se temelj za održivi i inkluzivan razvoj volonterstva koji će pridonijeti izgradnji otporne i održive zajednice. **Ključne preporuke obuhvaćaju povećanje svijesti o vrijednosti volonterstva, razvoj infrastrukture za volontiranje, pripremu za krizne situacije te poticanje inkluzivnosti i raznolikosti u volonterskim aktivnostima.**

Ove smjernice naglašavaju važnost uključivanja građana u oblikovanje vlastite zajednice, potičući njihovo aktivno sudjelovanje i odgovornost prema lokalnom okruženju. Također, promiču suradnju između sektora (javnog, privatnog i civilnog) kako bi se optimalno iskoristili resursi za rješavanje lokalnih izazova.

Kroz ove preporuke Knin može dodatno ojačati ulogu lidera u području razvoja volonterstva i stvoriti otpornu i održivu zajednicu koja je spremna odgovoriti na izazove budućnosti. Ovaj program ima potencijal potaknuti pozitivne promjene u zajednici te jačati osjećaj zajedništva i odgovornosti prema gradu.

Reference:

1. Volonterstvo u Hrvatskoj: stanje, trendovi i utjecaj na društvo. Izvještaj o stanju volonterstva u Hrvatskoj, Hrvatski centar za razvoj volonterstva, 2024.
2. Blueprint for European Volunteering 2030, Centre for European Volunteering, 2021.
3. Smjernice za kreiranje javnih politika u području razvoja volonterstva, Hrvatski centar za razvoj volonterstva, 2023.
4. Rezultati znanstvenih istraživanja i ispitivanja javnog mnijenja i društvenih potreba (<https://www.hcrv.hr/resursi/publikacije>)